

”För att kunna uppnå en fullständig och harmonisk utveckling av sin personlighet, bör barnet växa upp i en familjemiljö, i en omgivning av lycka, kärlek och förståelse”

Ur inledningen till FN:s konvention om barnets rättigheter.

Policy för biståndsarbetet inom Adoptionscentrum

Övergivna barns rätt till familj

Vårt biståndsarbete är inriktat på att stärka rättigheterna för barn som förlorat eller riskerar att förlora sin familjetillhörighet och sin identitet. När ett barn förlorar sin familj kan många grundläggande rättigheter hotas – rätten till liv och överlevnad, till en trygg barndom, till utveckling och lärande, till skydd mot våld och utnyttjande, rätten till god omvårdnad och att göra sin röst hörd. Rättighetsperspektivet genomsyrar allt arbete.

För att skapa varaktig förändring inriktar vi i huvudsak vårt arbete mot de som är närmast barnen; vårdnadsgivare, lokalsamhälle och beslutsfattare. I nära samarbete med lokala partnerorganisationer arbetar vi för att förbättra förmågan hos de som är ansvariga att leva upp till sina skyldigheter samt att stärka våra målgruppers möjlighet och förmåga att hävda sina rättigheter.

- § Vi arbetar för att förebygga att barn överges.
- § Rättssäkert omhändertagande av övergivna barn
- § Vi förbättrar för barn och ungdomar som växer upp på barnhem.

Att förebygga övergivande av barn

Trots världsdelaers och länders olika situation och historia är orsakerna till varför barn förlorar sina föräldrar förbluffande lika världen över.

Fattigdom, sjukdom, svagt socialt skyddsnät, krig och naturkatastrofer är några av skälen till att barn överges och placeras på institution. Hiv/aidsepidemin lämnar idag miljontals barn i ett mycket utsatt läge. I många länder är det även vanligt att barn omhändertas för samhällsvård då föräldrarna missbrukar eller vanvårdar barnen. Det sociala stödet till dessa familjer är ofta obefintligt.

Merparten av de människor som lever i den djupaste fattigdomen i världen är kvinnor och flickor. Kvinnor har generellt sett betydligt mindre makt och sämre möjligheter att påverka sin situation. Inom vårt område kommer detta bland annat till uttryck i ett starkt socialt stigma mot ensamstående mödrar och ännu starkare gentemot unga kvinnor eller flickor som blir gravida innan giftermål.

Ytterligare en orsak till övergivande är många gånger okunskap om den negativa inverkan barnhem har på barn. Det är inte ovanligt att föräldrar och myndigheter tycker att barnhem är bättre för barnen än den egna familjen. Där finns tillsyn, mat och ibland även utbildning. De flesta barn på barnhem har föräldrar i livet.

Vi verkar för att förebygga övergivande genom:

- § Att öka kunskapen om barns rättigheter.
- § Att stärka utsatta familjers möjligheter att påverka sin situation.
- § Att arbeta för ökad jämställdhet.
- § Att minska stigmatiseringen av ensamstående föräldrar.
- § Att utveckla metoder för psykosocialt stöd till utsatta familjer.

Rättssäkert omhändertagande av övergivna barn

Flera aktörer är involverade när ett barn har övergivits eller omhändertagits. Ett barn kan födas och överges direkt på sjukhuset, det kan hittas och tas om hand av polis eller privatpersoner. Sociala myndigheter kan omhänderta ett barn och placera det på barnhem. Det viktigaste som skall ske när ett barn står utan föräldraomsorg är att barnet tas om hand, får sin identitet fastställd, sin bakgrund utredd och beslut om sin framtid fattat.

Det är mycket vanligt att detta inte sker. Det kan bero på en rad brister i rutiner, resurser och ibland kunskap, både hos myndigheter och på institutioner som ansvarar för barnen.

Rutiner kan saknas för hur övergivna och omhändertagna barn rapporteras och utreds. Det kan saknas resurser för att utföra detta arbete och brista i kunskap om vikten av att beslut gällande ett barns framtid bör fattas utan dröjsmål. Övergivna och omhändertagna barn riskerar att mista sin rätt till aktiva beslut om sin framtid när den akuta åtgärden att placera dem på en institution är avklarad.

Möjligheten för övergivna barn att få en ny familj i sitt hemland kan också blockeras av negativa attityder både mot att ha fosterbarn och adoptera ett barn.

Brist på kunskap om rutiner och lagstiftning inom barnskyddsområdet öppnar också väg för brott mot barn, trafficking och bortrövande.

Vi verkar för ett rättssäkert omhändertagande av övergivna barn. Det innebär att barnet ska få sin identitet fastställd, få lagenliga beslut om sin framtid och en rättslig familjetillhörighet.

Det sker genom:

- § Utbildning av personal på barnhem, sociala myndigheter, sjukhus, inom polisen, domstolsväsendet mfl om
 - Skyddsrutiner när någon får ett övergivet barn i sin vård.
 - Säkerställande av identitet och familjetillhörighet.
 - Utredning av barn som förlorat sin familjetillhörighet.
 - Underlättande av familjeåterförening.

- § Vi verkar för att främja alternativa familjeplaceringar i barnets ursprungsland och för att förändra rådande attityder till barn utan föräldraomsorg.

Förbättra situationen för barn och ungdomar på institutioner

För många barn finns inget annat alternativ än en uppväxt på institution. Barnhemsuppväxt innebär emellertid enorma risker för barn. Forskning visar hur institutionsvistelse begränsar barns förutsättningar till ett bra liv som vuxna..

Problemen kan bestå i att institutionerna har en dålig materiell standard, att barnen inte har någon privat sfär eller plats för privata tillhörigheter. Att det råder brist på kunskap om barns rättigheter och behov. Många barn blir kvar på barnhemmet utan att några ansträngningar görs för att utreda deras situation eller återförena dem med familj eller släkt. Särskilt stigmatiserade är barn som har funktionsnedsättningar eller är hiv-smittade.

De barn som tillbringar hela sin barn- och ungdom på barnhem är ofta oförberedda på livet efter institutionen. Det gäller allt från enkla vardagliga färdigheter som att hantera egna pengar och eget hushåll till större frågor som ensamhet och brist på sociala nätverk, liten erfarenhet av att ta egna initiativ och att klara yttervärldens utmaningar. Det omgivande samhällets attityd gentemot barn som vuxit upp på barnhem är ofta negativ vilket ökar risken för diskriminering

Dessutom

Vi verkar för att förbättra situationen för barn och ungdomar på institutioner genom:

- § Att öka kunskapen hos personal på institutioner om barns rättigheter och behov, inte minst barn med särskilda svårigheter som funktionsnedsättning eller barn som är hiv-smittade.
- § Att förändra institutionsvård mot att förkorta vistelsetiden, individualisera vården, minska barngrupperna och att man följer gällande minimistandards.
- § Att stödja barn och ungdomar att själva delta i beslutsfattande om sin vårdplan.
- § Att öka insatser för utbildning av ungdomar på barnhem för utslussning i samhället.

Antaget vid Adoptionscentrums förbundsmöte maj 2011